

Համարական մէջ իմն ամենից շատ ցաւեցը կ. Տէրեանի ստորագրութիւնը այդ բօպէին ես ապշած մնացել էի, թէ իւչպէս մի երիտասարդ բանաստեղծ, որին ես առաջարկել էի դեռ մի քանի օր առաջ աշխատակցել «Մշակին» և որը տուել էր իր համաձայնովիւսը գրաւորապէս յունվարի 12-ին, ինդընով ուղարկել իրան վկայագիր իրեւ «Մշակի» աշխատակցի, կարող էր մի քանի օրից յետոյ հանդէս գալ «Մշակի» և իմ դէմ անարգական խօսքերով: Այդպէս մտածում էի, որովհետեւ հեռագրի տակ գրված է «Վահան Տէրեան» ստորագրութիւնը: Բնաւ չէ կարող կասկածել, որ այդ ստորագրութիւնը կնդէ է, որ կ. Տէրեանը Բագւում չէ եղել, որ նա տեղեկութիւն չունի այդ հեռագրից Կեղծիքը բացվեց հետևեալ կերպով: «Մշակի» գրասենեակում իմ ուշադրութիւնն դարձրին այն հանգամանքի վրա, որ 1) կ. Տէրեանը, ինչպէս ցոյց է տալիս իր նախակը, գրված Պետերբուրգից պ. Սուրբաթեանին, յունվարի 12-ին, որի մէջ յայտել է իր համաձայնութիւնը աշխատակցելու «Մշակին» և ինդընում է ուղարկել իրան վկայագիրը, բնաւ չէր կարող լինել Բագւում: 2) նրան բնաւ չէր կարող ճանօթ լինել «Հորիզոնի» գեմագոզիական կոչը, որովհետեւ նա տպված է յունվարի 22-ի համարում, իսկ հեռագրիր լիփված է Բագուից յունվ: 24-ին: Պարզ էր, որ պ.պ. Ցոլակ Խանզադեանը կամ աւելի ճիշդ՝ Պօղոս Մակինցիանը, իրանց բողոք-հեռագրին ոյժ տալու համար, դրեւ են հեռագրի տակ և կ. Տէրեանի ստորագրութիւնը, ուրեմն կատարել են կեղծիք: Զը նայելով այս ակնյայնի թրողութեան, ես այնու ամենայնի ինդընցի պ. Սուրբաթեանին հեռագրել Պետերբուրգ՝ կ. Տէրեանին և հարցնել, թէ արդեօք ինքն է ստորագրել «Հորիզոնի» յունվարի 26-ի համարում (№ 19) տպված յօդուածը: Այդ հեռագրին ստացվեց ամսիս 28-ին հետեւեալ պատասխանը: «Ոչ մի յօդուած չեմ գրել. անշուշտ մի թիւրիմացութիւն է տեղի ունեցել. կաշխատեմ պարզել»:

Կարծում ենք՝ մեր կազմից ոչինչ աւելացնելու կարիք չը կայ: Քաստը ինքնին շատ պերճախոս է:

Եւ ենթարկելով պ. պ. Ցոլակ Խանզադեանի և Պօղոս Մակինցիանի այս անվայել վարչումները հասարակութեան դատաստանին, մենք կը սպասենք տեսնել, թէ ի՞նչ դիրք կը բռնեն «Հորիզոնը» և Հայ Գրողների Ընկերութիւնը այս կեղծիքի վերաբերամամբ, մասնաւանդ Հայ Գրողների Ընկերութիւնը ինչպէս է հակազդելու իր անդամի այս տգեղ արարքին: Այդ հակազդեցութիւնը ցոյց կը տայ, թէ որքան իր կոչման բարձրութեան վրա է կանգնած մի հաստատութիւն, որ իրան կուլտուրական է համարում, որովհետև ամեն մի կուլտուրական հաստատութիւն, եթէ ճանաչում է իր արժանապատութիւնը, չէ կարող և չը պէտք է անպատիժ թողնէ իր այս և այն անդամի անբարոյական վարմունքը:

Իսկ մինչ այդ՝ մենք գնում ենք թէ «Հորիզոնի» և թէ Գրողների Ընկերութեան որամադրութեան ներքոյ Վահան Տէրեանի նամակը և հեռագրիրը, ինչպէս և ամեն մինչև անդամ աւելի յաճախ են պատահում, քան մօր սիֆիլիսի գէպքում:

Սակայն մի ուշագրաւ և հետաքրքրական երևոյթ է մեզ ներկայացնում Սաղմը կարող է վարակված լինել սիֆիլիսով, իսկ սրան իր արգանդի մէջ կրող մայրը մաս կերծ այս հիւենդութիւնից Այսու ամենայնիւ այս դէպքումն էլ մօր կազմուածքը որոշ ներքին փոփոխութիւնների է և նեթարկվել որովհետև այդպիսի յդութիւնից և ծննդաբերութիւնից յետոյ սիֆիլիսը նրան այլև վարակել չէ կարողանում:

Հէնց այս պատճառու ու այս տեսակէտը մի գործնական խորհուրդ է առաջ բերում, այն է՝ որ ամեն մի կին, որից աշխարհ է գալիս մի սիֆիլիսու երկիխայ, և որը ինքը՝ ըստ արտաքինի մասում է զերծ սիֆիլիսի որևէ արտայայտութիւններից, կարող է և մինչև անդամ պարտաւոր է իր կաթով կերպարել այդ իր երեխային:

Ուրեմն ընդունվում է, որ առողջ կինը,

վարապարտեց քահանայի այդ
վարմունքը: «Մշակն» ևս արտա-
սոյթ յօդուածներից մէկը (և կի-
յօդուածի թարգմանութիւնը կը
ոռյ), իր կողմից առաջարկեց հո-
անութեան՝ ստուգել և, եթէ ճիշդ
ել քահանայինչ Վարդան քահանան,
որ խիստ անպատճաբեր էր մա-
կիպիանիի յօդուածը, ոչ մի հեր-
ուուշ չեկաւ և պահպանեց զաքա-
պապանձումն. փաստը չը հերքեց
իշխանութիւնը: Քանի որ անուա-
օդուածները երեսցել էին ուսւե-
ժում, Վարդան քահանան, որ կրօ-
ւ պետական դպրոցում, պարտա-
երքել՝ օտարների առաջ իր պա-
րագանգնելու համար: Բայց նա
իայն «Հորիզոն» հայ թերթում մի
ակ ուղղեց «Մշակին», որ միայն
ել էր յօդուածը, սպառնալով դի-
րանի, եթէ զրպարտութիւնը յետ
ու ինչու Վարդան քահանան զըր-
եան դատ չէ կամնում սկսու-
թիքի դէմ, մնաց անյայտ: Այժմ
ին, չուրանալով քահանայի ձեռքով
ծեծվելու փաստը, արդարացնում
սեկով՝ թէ նա այդպէս վարվել է
ոք այն սախազաշարման դէմ, որ
հասարակութեան մէջ, երբ ի տես
թքում են՝ պատահելի դժբաղ-
առաջն առնելու նպատակով:
իթէ հասարակութեան մէջ ար-
և սախազաշարման դէմ ծեծով և
լ պէտք է կուել: Միթէ քահա-
նել է փոխանակ խօսքով, քարո-
վ սաստել աշակերտին: Եւ միթէ
ը կարող է արմատախիլ անել
արումը: Եւ միթէ մամուլը՝ այդ
արումը արմատախիլ անելու հա-
տք է խրախուսէ տէր Վարդան
վայրագ վարմունքը, ինչպէս
արկում է «Հորիզոնի» Տուտէորդին:
ն աղնուացնումը երբէք չէ կարելի
ու ծեծով:
քահանայի վարմունքը մնում է
մարտուլի օրգանին ընաւ վայել
ուսել այդպիսի վայրագ վար-

Ա. Ս. ԳՐԻԲՈՅԵԴՈՎԸ

85 տարի այն օրից, երբ մար-
ն կեանքով կտրվեց մի մարդու
ելը, որ անցեալ դարի առաջին
ուսւ գրականութեան մէջ գրա-
պատառուր տնել: Դա ուսւ դրամա-
տաղնակարգ ներկայացուցիչ
ու գոված էր, որին չարաչար կեր-
եցին 1829 թ. Թէհրանում, ուր
ված էր իբրև պետական շահերի
ուցիչ-դեսպան:

ու Գրիբոէդովը: Այդ դէմքը
համար, մենք պիտի աշքի առաջ
անցեալ դարի սկիզբներում ուսւ
թեան և ընդհանուր Ռուսաստա-
աց կեանքի դէմ երեան եկած
երի գրոհը չին հասարակական
ւերի մթնոլորտն այն աստիճան
էր, որ ոչ մի առողջ հով և
կարողանում գտնել իրան համար
պայմաններ:

փորձերը վերագնահատման են-
այն ժամանակվայ թէ պետա-
սկերպչական ձևերը և թէ հասա-
նողիրները հանդիպում էին ուժեղ
ի և հասարակական ըէակցիոն
թիւնների:

ովը մանկութիւնից վերապրելով
բամտական շրջանի ելեւչերը և
սալով հաշտվել տիրող սովորոյթ-
հանդէս եկաւ իր մերկացում-
խտելով բոլոր ժամանակակից
ու թները:

արքութիւններ են անվում:
ի գիտնականնել ընդունում են,
ունենում մի արգանդային շա-
նկը), որը աննկատելի կերպով
, իբր թէ լաւանում, իսկ նրա
արածվելով մօր ամբողջ կազ-
չչ, առաջացնում է նրա յիշեալ
ութիւնը:

ոնականներ մօր ախտազերծու-
ցման սիֆիլիսով բացատրում են
երպավէ երբ մի կո՞չ արգանդի
փված է մի սիֆիլիսոտ սաղմ,
չի կազմուածքը՝ լցված լինելով
գութեան թունաւոր հիւթով՝ մի
վարակման պահետատեղի է
Սրա համար էլ առանց նախնաւ-
հէսց սկզբից երեան են գալիս
եան երկրորդ շրջանի արտայայ-
րը: Այս դէպքում պէտք է են-
որ մանրէն (մէկրօր) է անցել
, ասել է սաղմից դէպէի մայրը:
բ միայն ախտազերծութիւնն է
մ, այս դէպքում գիտնականներն
մ են, որ պատուամող հեղա-
են անցնում արգանդը՝ այդ
և յատկացնում մօրը վարակման
նկնող գիմադրութիւններ:
դէպէ էլ է պատահում: Ցղաց-
անակ ծնողները՝ երկուսն էլ ա-

Դաշտինը այլասերվութ է և խախտում իր արոյական հասկացողութիւնները բերված տատիստիկան անդեկութիւններից երեսմ է, որ Սիբիրում 27% է գրաւ էտ և այս կողմից ամենայետ ընկած նկիւնն է Ռուսաստանի. դպրոցների թիւը առ սահմանափակ է, տեղական ազգաբնաւորթիւնը, ինչպէս Կովկասում, գատապարտած է անգործունէութեան, չը կայ զեմստաօ, չը կան հասարակական ընկերութիւններ գործեր Վերջերս տարածում ստացած ուսական մինիստրական դպրոցները ուսուսուցիչներով՝ ազգաբնակութեան հակարանքին է արժանացել Եվրուստ զեկուցաղը պատմեց, թէ ինչպէս ծնողները իւնց որդոց խուլ և համը են ձեացնում, ատերն են կտրում, որ չուղարկեն ուսուական դպրոցները Ռուսացման քաղաքանութեան դէմ խիստ շեշտերով խօսում է ուրեամների ներկայացուցիչը, որ իր ազի լեզուն և կրօնը զոհված է անսնում ուսացման համար. «Իշխանութիւնը միշտ անագործել է մեր ժողովուրդը, վերցրել է ստ բան և չէ վերադարձել ոչինչն. պահնջ է զնում, որ կառավարութիւնը իւնց դպրոցներին էլ նպաստներ տայց Սիբիրցիների զեկուցումների վերաբերամբ էլ ընդունվում են մի շարք թեզիսնը, որոնք ցանկութիւն են յայտնում, որ այրենի լեզուն տիրապետէ բոլոր տարրան դպրոցներում. պետական լեզուն սկսել րդ կամ 4-րդ տարվանից. պետութեան անձարանի հաշով տպել և տարածել դասութեր՝ տեղական լեզուներով և դպրուսկան գործերի կառավարումը յանձնել եղական հասարակութեան։ Այս ցանկութիւնների իրականացումով միայն կարելի լինի դրամագրել այն վտանգին, որ անսպատացնում է շատերին և «գեղին անգ» անունն է կրում։

Գ. Տէր-Ռուբինեան
(Պ. շաբունակի)

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱԽԱՌԻՑ

Մանր վաեկի բնկերութեան բնիկ. Ժողովը նորշէն (Վարանդա), 15 յունվ.

Ամսիս 11-ին կայացաւ գլուղիս մանր օրկի ընկերութեան ընդհ. Ժողովը Մասնկութիւնը էին 80 անդամ։

Ժողովը բանալով վարչութեան նախառն Գ. Ք. Տէր-Կարապետեանը՝ նախ բառեց մանր վարկի ընկերութեան նշանակութիւնը և օգտակարութիւնը։ Յետոյ կացըցըց անցեալ 1913 թ. տարեհաշիւը, ից երեաց, որ ընկերութիւնը շրջանաւորթիւն է ունեցել 13,534 ր. 28 կ. մի սրվայ ընթացքում, զուտ արդիւնք է ացել 512 ր. 42 կ., որը բաժանվաց հետեւ ձևով. 1) 102 ր. 48 կ. բաժանվաց ուայողական բաւարարութիւն. 2) 150 ր. աւելացվեց հիմնական դրամագլուխին. 3) 140 ր. պահեստի ամագլուխին. 4) 100 ր. ապագայ սեփական սութեան դրամագլուխին. 5) 19 ր. 94 կ. ոչկեց մեր գիւղի աղբեկրի նորոգութեան տպացնել։

Հագին. Ժողովը, նկատելով որ 10,000 ր. բաւականացնում անդամներին և նորեկը մերժում են ստասում, խնդրագրով ուց ում հարկն է՝ վարկը աւալացնել 1,000 ր.։

Հատրվեցին վարչութեան անդամներ՝ նախառն Գ. Ք. Տէր-Ռուբինեան, անդամներ՝ օր. Յովհաննիսիս և Մըք. Յովհաննիսիս, անձսափոխանորդներ՝ Բ. Ասրիսիս և Վարդաննիս։ Վերաստուգողներ՝ Հայր. Ք. Յարութիւնեան, Զ. Զաւադեան, Գր. Նիկոլայիս իսկ անձսափոխանորդ՝ Բ. Ասեան։

Տեղացի

Քաղ. դպրոցը այրված Սղամի, 23 յունվարի Յունվարի 18-ի գիշերը այրվեց Սղամի դաքային դպրոցի երկյարկանի հոյա-

ք գտնում այսպիսի տարաբաղդ ժառանաւորների մօտ։ Սեռական գործարանները զմային գրութեան մէջ են մնում երկար մասսկ, ապա ուրեմն ուշանում է և հանութիւնը։ Ուշիմութիւնը թոյլ է, երբ մէջ էլ բոլորովին բացակայում է։ Այսպիսի երեխաններ շատ յաճախ ցնցումներով բռնվագա։

Եակայն պատահում են և աւելի ծանր, ժան երեսոյթներ, զանազան բնածին թեկալազմութիւններ, օր.՝ ուղեղի ջրգող, ժունքի ճեղքութեաններ, ողնահերձուան (spina bifida)։

Եւ այս յիշածս դժբաղդութիւնների գլւշ պատճառը մօրից ստացած ժառանաւորներին արդիւնքն ու հետևանքն է։ Հօր սիֆիլիսը գլխաւարապէս վիժումներ տուաշցնում։

Մտատիստիկան ցոյց է տալիս հետևալ երը. Սիֆիլիսոտ տղամարդկանցից առացած 103 յունվարին միայն 19 երեխայ լըել են, 43-ը ծնվելուց շատ չանցած հացել են, 41-ը արգանդումը մահացել վիժվել։

* * *

Ժամանակը ամեն բան բուժում է, կասեն և Այն։

Սիֆիլիսի վերաբերմամբ էլ պէտք է առ, որ սրա վեաւարեր աղքեցութիւննը կառ է նուազել և վերջապէս անհետանալ։

